

Péntek, 2007. február 23. 11:19 Utolsó frissítés: 11:49
Székely Ilona írása

A fóti álom

A Fóti Gyermekváros a Kádár-rendszer egyik kirakatintézménye volt. Számptalan riport méltatta a szocialista állami árvaházat. Az egykori Károlyi-kastélyban ezer gyereket láttak el, ?kitűnő színvonalon?. Bacsó Judit is állami gondozott volt. Mintamókus címmel regényt írt gyermekeveiről.

Judit anyai nagypja vándorcigány volt. Egy somogyi faluban találkozott a nagyanyjával, mielőtt odébbállt a karaván. Muzsikus volt: nem a szeretőjét, hanem a hegedűt vitte magával. S megszületett Sziva Ilona Viktória, aki putriban nevelkedett. Nyáron vödör vizet öntöttek rá, télen kedvenc tyúkját szorongatta a suba alatt, onnan leste a boszorkányokat.

Tizenöt évesen anyjával a fővárosba költözött. Gróf Apponyi Júlia divatszalonjába kerül varróleánynak. Három év alatt kitanulta az angol-francia szabóságot, és a fekete szépség hamarosan manökenként vonult a kifutón. Húszéves, amikor egy gazdag kereskedő feleségül vette. Megtetszett gróf Széchenyi Andrásnak is. A kapcsolatból kisfiú született.

Közben zajlik a háború, németek mennek, oroszok jönnek, a gróf emigrál. Csokoládét, selyemharisnyát, gyerekruhát küld a Pesten hagyott szeretőnek. Az elvált Moldoványi Lajosné, született Sziva Ilona Viktória az új világban is színen marad. 1947-ben sajtóbemutatót viseli a legdivatosabb kollekciót. Itt veszi el fejét Bacsó János, az Ország-Világ öt nyelven beszélő szerkesztője.

Bacsó vidéki nagypolgári család sarja. A zsidótörvények elől menekülve iratkozik be a párizsi Sorbonne újságíró szakára. Franciaország megszállása után Spanyolországban folytatja a földalatti szervezkedést. Franco börtönében megtanul spanyolul. Családja nagy részét közben bevagonírozzák, ő maga negyvenöt után tér vissza Budapestre.

A nevezetes divatbemutatót követően felbontja eljegyzését medikus menyasszonyával. A huszonhét éves elvált cigány nőt veszi feleségül. A frigyből kislány születik... Judit. Kilenc év múlva őt viszi busszal a nagymama a Károlyi-kastélyba. A grófék rég elköltöztek, árvaház lett a fóti épületből. A kastélyon már vörös csillag díszelgett. 1960-at írunk.

?- Neked mi lett a szüleiddel? - kérdezte Juli, míg felkuporodott az ágyamra...

- Apukám meghalt, az anyukám alkoholista lett...

- Itt sok cigány gyerek van. Te is cigány vagy?

Egy darabig haboztam...

- Nem vagyok cigány - mondtam végül... - Zsidó vagyok...

- Az meg mi? - kérdezte Juli olyan ártatlanul, hogy beleborzongtam.?

A hálóteremben harminc fekhely és éjjeliszekrény sorakozott. A vaságyakon pokróc, lószőr matrac. Judit az ágy végébe rakosgatta ruháit. ?Intézetiset? vételeztek. Fekete bakancsot, spárga volt a cipőfűző. A mackónadrág egyik szárából hiányzott a gumi. Lيفةgett a bokájánál. Lábuja kikandikált a szitaszerű zokniból. A nevelőnőtől sorszámot is kapott. Ő lett a százhatvannégyes.

A vécéajtót nem lehetett belülről zárni. Ha valaki nem akarta, hogy szükség közben bámulják, kezével tartotta az ajtót.

A fürdőszobában hideg víz jött a csapból. Hetente egyszer lemehettek az alagsorba meleg vízzel zuhanyozni. Két mosószappannal tisztálkodott a csoport. Papucs nem járt. Mezítláb szaladgáltak a kövön.

Esténként tisztaságvizit volt. Margó néni szűrőpróbaszerűen vizsgálta a lányok füle tövét, nyakát. Vonalzóval bökött a piszkos részre. A ?tisztátalanokat? felpofozta.

Az ebédlő a kastély alsó emeletén volt. A duplaszárnyas ajtók elegáns oszlopcsarnokra nyíltak. Rozoga kézikocsin tolta be a konyhásnéni a babfőzeléket. Pléhtányérral, pléhbögrével terítettek. Juditnak eszébe jutott az Újságíró Klub, ahová apja vitte vasárnap. A tányéron alig fért a rántott hús. Falatonként kellett belekönyörögni. Itt megtanulta, mi az éhség. Ha nem nyúlt elég gyorsan a kenyérért, a többiek felfalták. Az ennivaló kevés volt. A nevelők is tudták. Reggeli- és vacsoramegvonással büntettek.

Juditék hamar rájöttek, hogy a kastélykertben néhány növény ehető. A vadsóskalevelet kora tavasztól a szájukba tömködték. Az akácvirág édes volt. A madárbogyónak csak a héját kellett kiköpdösni. A telhetetlenek rózsaszírommal próbálkoztak, de az hascsikarást okozott. Károlyi grófék diófákat ültettek az udvarra. A vaddió zsíros belét hajcsattal piszkálták ki a járatokból. A festékanyaga meglátszott a kezükön. Margó néni két körmöst osztott ilyenkor.

Délután négytől hétig tartott a tanóra. Négyesével ültek az asztaloknál, ?kaszinózni? szünetben lehetett. Judit jó tanuló volt. Láng Erzszi ezért úgy megcibálta a fülét, hogy a cimpája centire beszakadt. Mindig elverték a kitűnőket.

Erről a nevelők nem szereztek tudomást. A ?vezérek? segédkeztek a fegyelmezésben, harminc gyerekre egy tanár jutott.

A baj azzal kezdődött, hogy Judit csak négyesre, ötösre tudott felelni. Lángék lámpaoltás

után kirángatták az ágyból: pokrócot borítottak rá, és rugdosták, vállfával ütötték. Az egészségház körtermében tért magához. Egy hétig moccanni sem bírt. Az orvos szerencsésnek nevezte, mert csigolyája nem tört el. Margó néni azt mondta: nem ezt várta a Lángtól. Ilyet többé nem akar látni.

Nagy esemény volt a februári álarcosbál. Margó néni úttörőhöz méltó jelmezeket várt tőlük. Judit Utasüditőnek öltözött, de nehézkesen mozgott a ?palackban?. Második évben cigány lány volt. Tamburinozott, táncolt, krepprzsákat szórt a nézők elé. Volt, aki megtapsolta, az első díjat mégis a sztahanovista kőműves nyerte. A világbékének öltözött lány is dobogós lett. Ő a szocialista országok zászlóival tekerte magát körbe.

A nyári szünidő első hat hetében a fóti gazdaságban dolgoztak. Paradicsomszedéssel indult a szezon. Délig húsz láda, háromig újabb tíz.

A Fóti Gyermekváros büszkesége a néptáncsoport volt. Színpadra jutni jeles eredménnyel lehetett. Juditot Erzsébet néni szólóénekléssel és konferálással is megbízta. Aprófalvak művelődési házaiban járták a rezgőcsárdást és az üveges táncot. A turné szabadságot jelentett. Szünetelt a szekrényvizit, a körlettakarítás.

Május első vasárnapjára anyák napi ajándékot kellett készíteni. A csoport háromnegyed részének nem volt anyja. A dolgozó anyákat kellett ünnepelni. Kádár János is beszédben emlékezett meg az olyan hős, áldozatkész anyákról, mint Valentyina Tyereskova. Judit anyja nem volt úrhajós, csak alkoholista. Öt év alatt nem látogatta meg. Mi lesz a piros kartonból kivágott szívével? Gondolt egyet, és azt írta a papírra: szeretettel anyák napjára apának.

- Jó napot vagy inkább jó estét, Bacsó Juditot keresem. - Judit vagyok Sydneyből. - Tizenöt éve Ausztráliában él. Új hazájában szerezte kertészmérnöki diplomáját. Kávézót működtet Sydney zsidónegyedében. Hogy jutott eszébe könyvet írni a Fóti Gyermekvárosról? - Helyettem senki nem fogja megtenni. Amikor Magyarországon jártam, végiglátogattam régi osztálytársaimat. Nagy részük alkoholista, drogfüggő lett. Julika, legjobb barátnőm lábát és kezét amputálni kellett. Műtőasztalon halt meg, ötvenévesen. A többiek annyira elmaradtak iskolázottságban, esélyük sem maradt arra, hogy valaha is elmondják történetüket. Helyettük írtam ezt a könyvet. - Ön szerint mit hibáztak el a gyermekvárosban? - Az alapötlet volt hibás. Egyetlen nevelőtanárra harminc gyereket osztottak. Nem hiszem, hogy a nevelők nem akartak szeretni minket. Nézzük: mi történt azután, hogy feloszlatták a gyermekvárost. Kiscsoportos rendszert alakítottak ki, ahol két-három tanárra jutott öt-hat-nyolc gyerek. Akár egy családban. Az örökbefogadáson kívül ez az egyetlen járható út. - Nagyon szépek a Mintamókus novellái. - Nem tartom magamat írónak. Csak a gyerekkoromról írtam.